

Бабич І.В.

кандидат хімічних наук, незалежний дослідник
ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-7159-6046>

Юрко І.С.

*здобувач наукового ступеня «доктор філософії з економіки»,
Черкаський державний технологічний університет*
ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-7704-9947>

Babych Igor

PhD in Chemistry, Independent Researcher

Yurko Ihor

*Postgraduate Student,
Cherkasy State Technological University*

ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ МАЛОГО ТА СЕРЕДЬНОГО БІЗНЕСУ РЕГІОНУ

Анотація. У статті досліджено сучасний стан державної підтримки малого та середнього бізнесу в Україні. Проаналізовано централізовані та децентралізовані механізми підтримки, такі як податкові пільги, кредитування, гранти та програми навчання. Виокремлено переваги та недоліки кожного з підходів. У результаті дослідження виявлено, що хоча держава здійснює значні зусилля для підтримки малого та середнього бізнесу, існують певні проблеми, пов'язані з координацією, фінансуванням та інституційною спроможністю. На основі виконаного аналізу запропоновано рекомендації щодо оптимізації механізмів державної підтримки з метою підвищення їхньої ефективності та сприяння розвитку малого та середнього підприємництва в Україні. Стаття буде корисною для науковців, державних службовців, підприємців та всіх зацікавлених осіб, які бажають глибше зрозуміти роль держави у підтримці малого та середнього бізнесу.

Ключові слова: державна підтримка, малий і середній бізнес, регіональний розвиток, підприємництво, централізований механізм підтримки, децентралізований механізм підтримки.

Вступ та постановка проблеми. Малий та середній бізнес є рушійною силою економічного розвитку будь-якого регіону. Він є основним джерелом створення нових робочих місць, особливо в малих містах та сільській місцевості. Малі підприємства часто є більш гнучкими та здатними швидко адаптуватися до змін ринку, впроваджуючи нові технології та продукти. Розвиток малого та середнього бізнесу сприяє збільшенню податкових надходжень до місцевого бюджету. Малий та середній бізнес стимулює інновації, сприяє зростанню ВВП та підвищенню конкурентоспроможності місцевого виробництва.

Тобто малий та середній бізнес, незважаючи на свій масштаб, відіграє життєво важливу роль в економіці будь-якої країни. Однак, малі та середні підприємства часто стикаються з більшими труднощами, ніж великі корпорації. Так, зауважимо, що малі та середні підприємства зазвичай мають обмежені фінансові ресурси, менший доступ до кредитування та менші можливості для маркетингу. Це ускладнює їм інвестування в нові технології, розширення виробництва та конкуренцію з великими компаніями. Також малі та середні підприємства є більш вразливими до економічних спадів, змін у регуляторному середовищі та інших зовнішніх факторів. Вони часто мають менші резерви для подолання кризових ситуацій. Малі та середні під-

приємства зазвичай мають меншу клієнтську базу, що робить їх більш залежними від кожного клієнта. Втрата великого клієнта може мати значний негативний вплив на їхню діяльність. Часто власники малих і середніх підприємств є новачками в бізнесі і не мають достатнього досвіду та знань у таких сферах, як маркетинг, фінанси, управління персоналом тощо.

Враховуючи наведені аргументи, можемо констатувати, що все ж таки малий та середній бізнес потребує додаткової підтримки як на державному, так і на місцевому рівні. Нині ефективна державна підтримка малого та середнього бізнесу не може існувати без формування дієвого механізму, який дозволить використовувати соціальний й економічний потенціал суб'єктів господарювання та раціонально витратити ресурси бюджету, що і визначає актуальність теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження форм економічного механізму підтримки малого та середнього бізнесу є багатограним і залучає широкий спектр науковців. Серед зарубіжних вчених, які спеціалізуються на дослідженні малого та середнього бізнесу, доцільно виділити Б. Розенберга, І. Літвака, М. Пет'є, які виконували глибокі дослідження особливостей функціонування малих підприємств, їхнього впливу на економіку та розробили рекомендації щодо державної політики.

Впродовж останніх десятиліть значний внесок у дослідження обраної тематики зробили численні вітчизняні вчені-економісти, зокрема: З. Варналій, М. Гороховський, М. Іжа, Л. Карпенко, Л. Колеснікова, М. Малик, Ю. Ольвінська, В. Самарська, В. Юрчишин, І. Яненко, які зосереджуються на проблематиці забезпечення ефективної державної підтримки малого підприємництва, аналізуючи існуючі механізми та пропонуючи шляхи їх вдосконалення.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Враховуючи, що середній і малий бізнес у значній мірі залежить від рівня державної підтримки, яка є досить динамічною та має вплив багатьох факторів, таких як: економічні умови, галузева структура, політичні пріоритети, глобальні тренди, вважаємо за необхідне виявити ефективність такої підтримки та оптимізувати існуючий механізм державної підтримки відповідно до нових викликів.

Мета статті: оцінити сучасний стан державної підтримки малого та середнього бізнесу в регіоні, виявити існуючі проблеми та розробити рекомендації щодо оптимізації існуючого механізму державної підтримки малого та середнього бізнесу.

Результати дослідження. Держава, як інституційний суб'єкт, завжди виконувала активну регулятивну роль в економіці, виступаючи носієм колективних економічних інтересів суспільства, реалізуючи їх через механізми економічної політики. Всі інші економічні суб'єкти керуються приватними інтересами й орієнтовані переважно на досягнення власних цілей.

Взаємодієносини між державою і бізнесом – це складний і динамічний процес, який постійно розвивається. Незважаючи на різні цілі (прибуток для бізнесу, добробут суспільства для держави), їхні сфери діяльності перетинаються, що призводить до взаємозалежності. Ці відносини можуть бути як конструктивними (співробітництво, партнерство), так і деструктивними (конкуренція, протистояння). Від того, наскільки ефективно держава та бізнес взаємодіють, залежить розвиток економіки та суспільства в цілому.

Державне регулювання економікою – це форма цілеспрямованого впливу держави через систему економічних та адміністративних методів з метою підтримки та забезпечення розвитку сфери платних послуг та інших видів економічної діяльності [1].

Державне регулювання економіки реалізується за допомогою економічного механізму. Зокрема, для малого та середнього бізнесу важливим є механізм державної підтримки, оскільки малий та середній бізнес часто стикається з низкою викликів, які можуть завадити їхньому успішному розвитку. Державна підтримка дозволяє зменшити ризики, пов'язані з веденням бізнесу, та створити рівні умови конкуренції для всіх підприємств.

Під поняттям «державна підтримка малого бізнесу» будемо розуміти «державні заходи сприяння в інтересах суб'єктів господарювання, що

створюють для них прями чи приховані переваги». Зауважимо, що державна підтримка малого бізнесу здійснюється в рамках впровадження регіональних і місцевих програм відповідно до Закону України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» від 22.03.2012 р. [2].

На нашу думку, механізм державної підтримки малого та середнього бізнесу регіону – це сукупність заходів, інструментів та програм, які держава та місцеві органи влади застосовують для створення сприятливих умов для розвитку підприємництва на регіональному рівні. Цей механізм спрямований на стимулювання економічного зростання, створення нових робочих місць, підвищення конкурентоспроможності регіону та покращення життя його населення.

Механізм державної підтримки малого та середнього бізнесу поділяється на централізований та децентралізований (рис. 1).

Централізований механізм розробляється на загальнодержавному рівні та є обов'язковим для виконання на всій території країни. Він зазвичай встановлює загальні правила, норми та стандарти підтримки бізнесу.

Централізований механізм передбачає застосування таких інструментів:

1. Законодавче регулювання – прийняття нормативно-правових актів, які спрощують процес реєстрації й ведення бізнесу, регулюють конкуренцію, зменшують адміністративний тиск, захищають права підприємств. Наприклад, у 2012 р. прийнято Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» [2].

Зауважимо, що для підтримки бізнесу під час війни, у березні 2022 р Верховна Рада України прийняла Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» [5], який передбачив низку податкових послаблень. Серед них: розширення переліку суб'єктів господарювання, які мають право на застосування пільгових умов спрощеної системи оподаткування; встановлення єдиного податку з обороту в розмірі 2% для більшості суб'єктів господарювання за винятком окремих видів діяльності; звільнення від плати за землю та екологічного податку на окремих територіях; звільнення підприємств платників єдиного податку від сплати ЄСВ у разі втрати доходу; зниження ставки ПДВ до 7% та звільнення від акцизу з пального тощо [6].

2. Податкові пільги – спрощена система оподаткування, зниження податкових ставок для певних видів діяльності, податкові канікули для підприємств тощо.

Зауважимо, що у 2024 р. для малого бізнесу в Україні передбачені такі види податкових пільг:

– спрощена система оподаткування, яка передбачає застосування єдиного податку, ставка якого становить: для 1 групи ФОП – 10 % від прожиткового мінімуму; для 2 групи ФОП – 20% від мінімальної

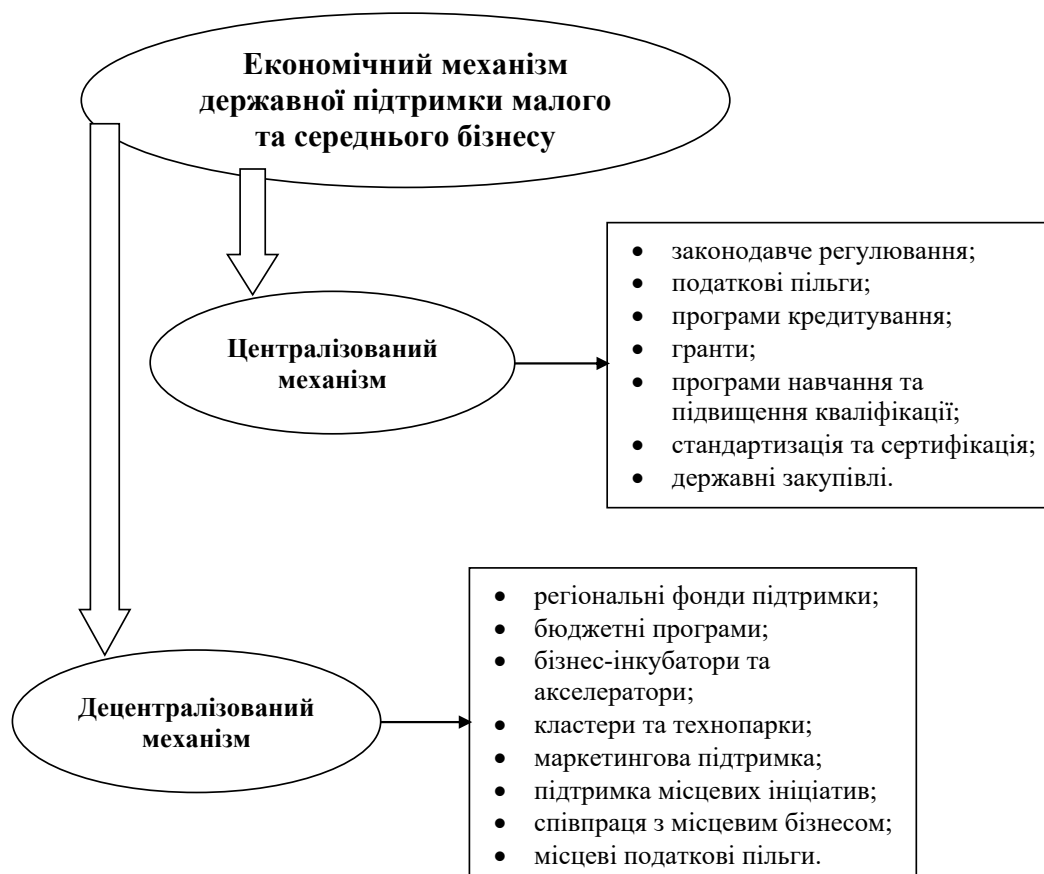


Рис. 1. Форми економічного механізму підтримки малого та середнього бізнесу

Джерело: розроблено авторами на основі [3; 4]

заробітної плати; для 3 групи ФОП та ТОВ – 5 % від доходу або 3% з ПДВ. Така система дозволяє суттєво знизити податкові зобов'язання суб'єктів малого бізнесу порівняно із загальною системою;

– єдиний соціальний внесок – для підприємців, які працюють на спрощеній системі, діє знижена ставка, яка становить 22% від мінімальної заробітної плати, що допомагає зменшити витрати на сплату внесків, особливо для підприємців, які не використовують найману працю;

– пільги для нових підприємств та стартапів, які передбачають: 1) встановлення податкових канікул, тобто звільнення від сплати податку на прибуток на 2-3 роки для стартапів у сфері технологій та інновацій; 2) зниження ставки податку на прибуток для нових підприємств у деяких секторах економіки;

– податкові пільги для аграрного сектору – єдиний податок для сільськогосподарських підприємств, звільнення від сплати ПДВ на деякі види сільськогосподарської продукції, знижені ставки на оренду землі для сільськогосподарських виробників;

– пільги для ІТ-сектора: 1) ставка податку на прибуток становить 9%; 2) ставка ЄСВ знижена для співробітників до 22% від мінімальної заробітної плати; 3) оптимізоване оподаткування доходів фізичних осіб становить 5%;

– звільнення від податків на екологічні проекти – для підприємств, які інвестують у проекти з охорони навколишнього середовища або енергозбереження, а також для підприємств, які займаються виробництвом екологічно чистої продукції, або інвестують у відновлювальні джерела енергії [7].

3. Програми кредитування – надання державою гарантій за кредитами, субсидування відсоткових ставок або безпосередньо кредитування малого та середнього бізнесу.

Так, в Україні діє урядова програма «Доступні кредити 5-7-9%», яка розроблена відповідно до Порядку надання фінансової державної підтримки суб'єктам підприємництва, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.01.2020 р. № 28 [8]. Метою програми є здешевлення вартості кредитів, що пов'язані із провадженням суб'єктами малого, у тому числі мікропідприємництва, та середнього підприємництва господарської діяльності. Ця програма пропонує підприємцям можливість отримати кредити під знижені відсоткові ставки у розмірі 5, 7 або 9% річних, залежно від розміру підприємства та напрямку його діяльності. Крім того існує можливість знижувати відсоткову ставку на 0,5 відсоткових пункти за кожного найманого працівника.

Основними цілями цієї програми є:

– забезпечення фінансовими ресурсами підприємств для інвестування в розвиток бізнесу, придбання обладнання, збільшення виробництва тощо;

– підтримка створення нових робочих місць та збереження існуючих;

– надання фінансової підтримки молодим підприємствам, які тільки починають свою діяльність;

– сприяння стабілізації економіки країни шляхом підтримки малого та середнього бізнесу, який є важливою складовою економіки.

Протягом всього строку існування програми, умови надання кредитів зазнавали певних змін. Особливо актуальним для сьогодення є розширення програми кредитування «Доступні кредити 5-7-9%», з метою підтримки сільськогосподарських виробників, а також для підтримки та активізації підприємницької діяльності у період дії воєнного стану, відповідно до змін внесених Кабінетом Міністрів України від 02.03.2022 р. Програма передбачає кредитування на суму до 60 млн. грн за процентною ставкою 0%, яка діятиме протягом періоду воєнного стану та місяця після завершення війни. Після завершення цього періоду і до кінця строку кредиту діятиме ставка 5% [9, с. 71].

Зауважимо, що у 2023 р. за програмою «Доступні кредити 5-7-9%» було видано 90 % нових кредитів бізнесу в країні, а питома вага кредитів на інвестиційні цілі за цією програмою становила близько 12 % [10].

4. Гранти – надання фінансової допомоги, яка не підлягає поверненню, для реалізації конкретних проєктів.

Доцільно відзначити, що у червні 2022 р. Уряд України запровадив грантову програму «єРобота» для підтримки бізнесу:

– мікрогранти для кожного українця, який хоче започаткувати першу власну справу, або розвинути вже існуюче підприємство: розмір мікрогранта становить до 250 тис. грн за умови створення двох робочих місць і до 150 тис. грн. – одного робочого місця;

– гранти на створення або розвиток садівництва, ягідництва та виноградарства: передбачено державне співфінансування у розмірі 70% від вартості проєкту (без ПДВ), а 30% – за рахунок коштів отримувача;

– гранти на створення або розвиток тепличного господарства: передбачено фінансування державою створення одного тепличного модуля розміром близько 2 га для ведення овочівництва, розмір гранту становить 70% вартості проєкту (без ПДВ), але не більше 7 млн грн. – для перших 1000 заявників, а також 50% вартості проєкту (без ПДВ), але не більше 5 млн грн. [11].

Зауважимо, що станом на початок жовтня 2024 р. за весь період існування грантової програми «Власна справа» понад 20 тис. людей отримали гранти на старт або розвиток бізнесу на загальну суму майже 5 млрд грн. [12].

5. Програми навчання та підвищення кваліфікації – доступ до безкоштовних або пільгових навчаль-

них програм для підприємців, які фінансуються державою.

Нині в Україні держава та різноманітні організації пропонують широкий спектр програм, спрямованих на розвиток підприємницьких навичок, знань у різних сферах бізнесу та адаптацію до мінливих ринкових умов. Ці програми охоплюють: цифрову трансформацію бізнесу, менеджмент та лідерство, фінанси та бухгалтерію, маркетинг та продажі, юриспруденцію.

Інформація про програми навчання та підвищення кваліфікації підприємців розміщується на державних порталах (Дія. Цифрова освіта, Портал управління знаннями), а також на освітніх платформах (Prometheus, EdEra).

6. Стандартизація та сертифікація – створення єдиних стандартів та процедур сертифікації продукції, що полегшує доступ малого та середнього бізнесу до ринків.

Найпоширенішими стандартами для малого та середнього бізнесу є:

– ISO 9001: Міжнародний стандарт системи управління якістю.

– ISO 14001: Міжнародний стандарт системи екологічного менеджменту.

– ISO 45001: Міжнародний стандарт системи управління охороною здоров'я та безпекою праці.

– HACCP: Система управління безпечністю харчових продуктів.

7. Державні закупівлі – пріоритетне залучення малого та середнього бізнесу до державних закупівель. З цією метою на державному рівні здійснюється підтримка малого та середнього бізнесу шляхом: внесення змін до законодавства з метою спрощення процедур участі в тендерах; забезпечення прозорості системи державних закупівель завдяки електронним майданчикам та публікації інформації про тендери; встановлення спеціальних квот для малого та середнього бізнесу в деяких видах закупівель.

Децентралізований механізм розробляють на регіональному або місцевому рівні з урахуванням специфічних потреб і особливостей конкретного регіону. Він надає більшу гнучкість у підході до підтримки бізнесу.

Децентралізований механізм передбачає застосування таких інструментів:

1. Регіональні фонди підтримки – створення спеціальних фондів для фінансування проєктів малого та середнього бізнесу.

2. Бюджетні програми – виділення коштів з місцевих бюджетів на підтримку бізнесу.

3. Бізнес-інкубатори та акселератори – створення платформ для розвитку стартапів та молодих підприємств.

4. Кластери та технопарки – об'єднання підприємств за галузевою ознакою для спільного вирішення проблем і розвитку.

5. Маркетингова підтримка – проведення виставок, ярмарків, форумів для представлення продукції малого та середнього бізнесу.

6. Підтримка місцевих ініціатив – фінансування місцевих ініціатив, спрямованих на розвиток підприємництва.

7. Співпраця з місцевим бізнесом – активна співпраця з місцевими бізнес-асоціаціями та громадськими організаціями.

Місцеві податкові пільги – надання податкових пільг на регіональному рівні.

Доцільно відзначити, що децентралізований механізм підтримки малого та середнього бізнесу в Україні є важливим кроком для стимулювання регіонального розвитку та підвищення ефективності використання державних коштів. Однак, цей процес супроводжується низкою проблем:

1) недостатня координація між рівнями влади, зокрема: наявність розбіжностей у пріоритетах між центральною та місцевою владою щодо підтримки малого та середнього бізнесу; недостатня узгодженість у визначенні критеріїв доступу до програм підтримки, процедурах відбору та оцінки проєктів; бюрократичні бар'єри;

2) обмежені фінансові ресурси місцевих бюджетів, зокрема: нестача у місцевих бюджетах достатніх коштів для реалізації амбітних програм підтримки малого та середнього бізнесу; залежність від центральних трансфертів, що обмежує маневреність місцевої влади у визначенні пріоритетів і розподілі коштів;

3) слабка інституційна спроможність, зокрема: відсутність достатньої кількості кваліфікованих кадрів в органах місцевого самоврядування, що може ускладнювати розробку та реалізацію ефективних програм підтримки малого та середнього бізнесу;

4) недостатня прозорість і підзвітність, зокрема: відсутність чітких механізмів моніторингу та оцінки; обмежений доступ громадськості до інформації про використання коштів, що виділяються на підтримку малого та середнього бізнесу, що може знижувати довіру до місцевої влади;

5) недостатня взаємодія органів місцевого самоврядування з бізнес-спільнотою, що може призвести до розробки програм підтримки, які не відповідають реальним потребам малого та середнього бізнесу.

Вважаємо, що для вирішення цих проблем необхідно:

– розробити єдину державну стратегію підтримки малого та середнього бізнесу;

– збільшити фінансові ресурси місцевих бюджетів шляхом розширення джерел доходів місцевих бюджетів, надання додаткових трансфертів на підтримку малого та середнього бізнесу;

– забезпечити навчання і підвищення кваліфікації кадрів органів місцевого самоврядування;

– розробити ефективні механізми моніторингу та оцінки результатів програм підтримки, забезпечення широкого доступу до інформації;

– створити консультативні ради за участю представників місцевих органів влади та представників малого та середнього бізнесу, проводити регулярні зустрічі й обговорення.

Висновки. Проаналізувавши стан та перспективи застосування централізованого та децентралізованого механізмів державної підтримки малого та середнього бізнесу в Україні, можна зробити висновок про необхідність збалансованого підходу для досягнення максимальної ефективності. З одного боку, централізовані механізми надають можливість формувати єдині державні стандарти підтримки, забезпечувати координацію зусиль на національному рівні та спрямовувати ресурси на пріоритетні галузі. Програми державного фінансування, податкові пільги та гарантії кредитів є важливими інструментами для стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу. З іншого боку, децентралізовані механізми дозволяють враховувати специфіку регіонів, адаптувати програми підтримки до місцевих потреб та залучати до процесу прийняття рішень місцеві органи влади та бізнес-спільноти. Це сприяє підвищенню ефективності використання ресурсів та заохочує місцеву ініціативу. Відзначимо також, що децентралізація влади та повноважень у сфері економічного розвитку створила нові можливості для регіонів щодо розробки та впровадження індивідуальних програм підтримки малого та середнього бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Яненко І.Г., Самарська В.В. Особливості державного регулювання малого підприємництва в Україні. *Наукові праці. Економіка*. 2017. № 284. Т. 296. С. 62-66. URL: https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/42562/1/tezy_conference_2020_04-282-284.pdf
2. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні: Закон України від 22.03.2012 р. № 4618-VI / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17#Text>.
3. Ольвінська Ю.О. Напрями удосконалення механізму сприяння розвитку суб'єктів малого підприємництва. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2015. № 3. С. 117-123. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/147038039.pdf>
4. Мазій Н. Принципи та механізми державного регулювання розвитку підприємництва. *Демократичне врядування: науковий вісник*. 2011. Вип. 8. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2022/feb/26927/mazij.pdf>
5. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану: Закон України від 15.03.2022 р. № 2120-IX / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2118-20#Text>
6. Мельник М.І., Медінська Т.В. Механізми підтримки та стимулювання розвитку підприємницького сектору України в умовах війни. *Академічні візії*. 2024. Вип. 36. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.13930010>
7. Які податкові пільги доступні малому бізнесу у 2024 році. *Друкарня*. 25 вересня 2024 р. URL: <https://drukarnia.com.ua/articles/yaki-podatkovyi-pilgi-dostupni-malomu-biznesu-u-2024-roci-fqYUW>

8. Порядок надання фінансової державної підтримки суб'єктам підприємництва : Постанова Кабінету Міністрів України від 24.01.2020 р. № 28 / Верховна рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/28-2020-%D0%BF#n9>
9. Карпенко Л.М., Іжа М.М., Гороховський М.В. Інструменти державної підтримки розвитку малого та середнього бізнесу в Україні в умовах воєнного стану. *Публічне управління та адміністрування*. 2023. Вип. 33. С. 67-73.
10. Бігун Н. Уряд переорієнтовує програму «Доступні кредити 5-7-9%» на інвестиційні цілі. 01.05.2024 / Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-pereoriientovuiie-prohramu-dostupni-kredyty-5-7-9-na-investytsiini-tsili-nadiia-bihun>
11. Уряд запускає систему грантів для розвитку підприємництва. *Відділ зв'язків з громадськістю та засобами масової інформації*. 21.06.2022 / Міністерство економіки України. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=d0332905-2142-41eb-b5ce-29e287df3f70&title=UriadZapuskaSistemuGrantivDliaRozvitkuPidprimnitstva>
12. Власна справа: понад 20 тис. українців отримують від держави гранти на розвиток бізнесу. *Відділ зв'язків з громадськістю та засобами масової інформації*. 17.10.2024 / Міністерство економіки України. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail/3b3b0b6c-11fd-4173-b6b0-76e30d2ae6bf?lang=uk-UA&title=VlasnaSprava-Ponad20-TisiachUkraintsivOtrimaiutVidDerzhaviGrantiNaRozvitokBiznesu>

References:

1. Yanenkova, I.H., Samars'ka, V.V. (2017). Osoblyvosti derzhavnoho rehulyuvannya maloho pidpryyemnytstva v Ukrayini [Peculiarities of state regulation of small business in Ukraine]. *Naukovi pratsi. Ekonomika* [Scientific works. Economics]. No. 284. Vol. 296. P. 62-66. Available at: https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/42562/1/tezy_conference_2020_04-282-284.pdf
2. Pro rozvytok ta derzhavnu pidtrymku maloho i seredn'oho pidpryyemnytstva v Ukrayini [On the development and state support of small and medium-sized businesses in Ukraine], Law of Ukraine of March 22, 2012. No. 4618-VI, Verkhovna Rada of Ukraine. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17#Text>
3. Ol'vins'ka, YU.O. (2017). Napryamy udoskonalennya mekhanizmu spryannya rozvytku sub'yektiv maloho pidpryyemnytstva [Directions for improving the mechanism for promoting the development of small business entities]. *Formuvannya rynkovykh vidnosyn v Ukrayini* [Formation of market relations in Ukraine]. No. 3. P. 117-123. Available at: <https://core.ac.uk/download/pdf/147038039.pdf>
4. Maziy, N. (2011). Pryntsypy ta mekhanizmy derzhavnoho rehulyuvannya rozvytku pidpryyemnytstva [Principles and mechanisms of state regulation of entrepreneurship development]. *Demokratychnе vryaduvannya : naukovyy visnyk* [Democratic governance: scientific bulletin]. Issue 8. Available at: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2022/feb/26927/mazij.pdf>
5. Pro vnesennya zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrayiny ta inshykh zakonodavchykh aktiv Ukrayiny shchodo diyi norm na period diyi voyennoho stanu [On amendments to the Tax Code of Ukraine and other legislative acts of Ukraine regarding the effect of norms for the period of martial law], Law of Ukraine of March 15, 2022. No. 2120-IX, Verkhovna Rada of Ukraine. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2118-20#Text>
6. Mel'nyk M.I., Medyns'ka T.V. (2024) Mekhanizmy pidtrymky ta stymulyuvannya rozvytku pidpryyemnyts'koho sektoru Ukrayiny v umovakh viyny [Mechanisms for supporting and stimulating the development of the entrepreneurial sector of Ukraine in wartime]. *Akademichni viziyyi* [Academic visions]. Issue. 36. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.13930010>
7. Yaki podatkovy pil'hy dostupni malomu biznesu u 2024 rotsi [What tax benefits are available to small businesses in 2024]. *Drukarnya* [Printing House]. September 25, 2024. Available at: <https://drukarnia.com.ua/articles/yaki-podatkovy-pilgi-dostupni-malomu-biznesu-u-2024-roci-fqYUW>
8. Poryadok nadannya finansovoyi derzhavnoyi pidtrymky sub'yektam pidpryyemnytstva [The procedure for providing financial state support to business entities], Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated January 24, 2020. No. 28, Verkhovna Rada of Ukraine. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/28-2020-%D0%BF#n9>
9. Karpenko L.M., Izha M.M., Horokhovs'kyy M.V. (2023). Instrumenty derzhavnoyi pidtrymky rozvytku maloho ta seredn'oho biznesu v Ukrayini v umovakh voyennoho stanu [Instruments of state support for the development of small and medium-sized businesses in Ukraine under martial law]. *Publichne upravlinnya ta administruvannya* [Public management and administration]. Issue 33. P. 67-73.
10. Bihun N. (2024). Uryad pereoriyentovuye prohramu «Dostupni kredyty 5-7-9 %» na investytsiyni tsili [The Government reorients the program "Affordable Loans 5-7-9%" to investment goals], May 01, 2024, Government portal. Available at: <https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-pereoriientovuiie-prohramu-dostupni-kredyty-5-7-9-na-investytsiini-tsili-nadiia-bihun>
11. Uryad zapuskaye systemu hrantiv dlya rozvytku pidpryyemnytstva [The Government launches a system of grants for the development of entrepreneurship], Department of Public Relations and Mass Media, June 21, 2022, Ministry of Economy of Ukraine. Available at: <https://me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=d0332905-2142-41eb-b5ce-29e287df3f70&title=UriadZapuskaSistemuGrantivDliaRozvitkuPidprimnitstva>
12. Vlasna sprava: ponad 20 tys. ukraintsiv otrymayut' vid derzhavy hranty na rozvytok biznesu [Own business: more than 20 thousand Ukrainians will receive grants from the state for business development], Department of Public Relations and Mass Media, October 17, 2024, Ministry of Economy of Ukraine. Available at: <https://me.gov.ua/News/Detail/3b3b0b6c-11fd-4173-b6b0-76e30d2ae6bf?lang=uk-UA&title=VlasnaSprava-Ponad20-TisiachUkraintsivOtrimaiutVidDerzhaviGrantiNaRozvitokBiznesu>

FORMATION OF A MECHANISM OF STATE SUPPORT FOR SMALL AND MEDIUM BUSINESSES IN THE REGION

Summary. Small and medium-sized businesses (SMEs) play a vital role in the economic development of any region, acting as the driving force behind job creation, particularly in small towns and rural areas. SMEs are often more flexible and capable of quickly adapting to market changes by introducing new technologies and products. Their growth contributes significantly to increased tax revenue for local budgets, drives innovation, boosts GDP, and enhances the competitiveness of local production. Despite their scale, SMEs are essential to a nation's economy. However, SMEs face greater challenges than large corporations. Typically, they have limited financial resources, less access to credit, and fewer opportunities for marketing. This makes it difficult for them to invest in new technologies, expand production, and compete with larger companies. Additionally, SMEs are more vulnerable to economic downturns, regulatory changes, and other external factors. They often lack the reserves to weather crises, and their smaller customer base makes them highly dependent on each individual client. The loss of a major client can have a significant negative impact on their operations. Moreover, many SME owners are newcomers to business and lack expertise in areas such as marketing, finance, and human resources management. Given these challenges, it is evident that SMEs require additional support from both the government and local authorities. Effective state support for SMEs cannot exist without a well-structured mechanism that allows for the optimal use of the economic and social potential of business entities and the rational allocation of budgetary resources. This underlines the relevance of the study. The purpose of this article is to assess the current state of state support for SMEs in the region, identify existing problems, and provide recommendations for optimizing the support mechanism. The research highlights the dynamic nature of state-business relations, with the government performing an active regulatory role in the economy. The analysis reveals the need for a more effective, contextually adaptive support system that meets the evolving challenges faced by SMEs. The article also addresses the implementation of both centralized and decentralized mechanisms of support, which include legislation, tax benefits, credit programs, and other forms of assistance designed to foster the growth of small and medium enterprises.

Key words: state support, small and medium-sized businesses, regional development, entrepreneurship, centralized support mechanism, decentralized support mechanism.